METODICKÝ MATERIÁL PRO UČITELE

Krásné bytosti

Island, Dánsko, Švédsko, Nizozemsko, Česko / 2022 / 123 min. / režie: Guðmundur Arnar Guðmundsson / doporučený věk: 15+ / jazyková verze: islandština/ titulky: české / Trailer filmu naleznete na YouTube

---

Krásné bytosti představují výrazný evropský koprodukční projekt, na kterém se podílela v pozici minoritního koproducenta i česká společnost Negativ. Film byl podpořen Státním fondem kinematografie ČR. Hned v úvodu je třeba zdůraznit, že by pedagogové měli skutečně respektovat doporučení věkové přístupnosti od patnácti let. Hlavními hrdiny jsou dospívající protagonisté ve věku kolem čtrnácti. Vyrůstají na periferii Reykjavíku a pocházejí z dysfunkčních rodin. Divák je v průběhu děje konfrontován s celou řadou vypjatých momentů od násilných scén až po scény znázorňující sexuální zneužívání. Dané výjevy však nejsou divákům předkládány samoúčelně. Pokud pedagog pracuje s filmem vhodným způsobem před projekcí, připraví své studenty a následně s filmem pracuje po projekci, pak může takto silný film sehrávat roli výrazné preventivní didaktické pomůcky. Film dokáže divácky přitažlivou formou, a přitom na vysoké umělecké úrovni, zprostředkovat širokou škálu témat, která mohou být v životě dospívajícího člověka zcela klíčová.

V inspiračním základu filmu lze vysledovat velmi silnou paralelu s českým prostředím. V rozsáhlých sociologických průzkumech na Islandu v závěru 90. let vyplynulo, že více než 42% šestnáctiletých přiznávalo, že v uplynulém měsíci zažili opilost, 23% tehdy denně kouřilo cigarety a 17% okusilo marihuanu. To jsou statistiky, které velmi podobají obdobným šetřením u současné české mládeže. Na přelomu milénia, kam je film „Krásné bytosti“ zasazen, bylo prý v Reykjavíku kvůli opilým a agresivním skupinkám teenagerů prakticky nebezpečné volně se pohybovat po setmění.

Islanďané se s tímto stavem nesmířili. Na počátku velkým změn byla inspirace studiemi amerického psychologa Harveyho Milkmana, který od 70. let zkoumal mechanismy podněcující člověka k užívání drog. Závěr byl poměrně prostý. Osobnosti s psychickými problémy tendují k látkám, které je negativních pocitů zbavují. Právě takovými osobnostmi jsou hlavní hrdinové našeho filmu, kteří jsou konfrontování s koloritem problémů dopadajících na množství islandských rodin (násilí, alkoholismus, ad.). Na toto zjištění je navázán model prevence, do kterého Islanďané mohutně investovali. Vedle restriktivních opatření jako posunutí hranice zletilosti, omezení prodeje alkoholických a tabákových výrobků, zavedení zákazu večerního vycházení pro nezletilé, byly hlavním pilířem programu „Mladí na Islandu“ masivní investice do volnočasových programů a sportovišť včetně státního příspěvku pro každé dítě v hlavním městě. Po dvaceti letech se sociologický trend zcela obrátil. Výrazný úspěch islandské fotbalové reprezentace na EURO 2016 byl některými komentátory spojován právě s přínosem tamního programu prevence.

Pro více informací odkazujeme na tři přiložené články v odkazech:

METODICKÝ MATERIÁL PRO UČITELE

https://eduzin.cz/wp/2018/06/22/jak-primet-teenagery-aby-zili-zdrave-a-nebrali-drogy-na-islandu-to-dokazali-a-nezne/

https://radiozurnal.rozhlas.cz/zakaz-vychazeni-prevence-a-sport-islandane-napravili-za-nekolik-let-zhyralou-6207668

https://www.reflex.cz/clanek/zajimavosti/77230/uspech-islandu-na-euru-2016-radikalni-cesta-zeme-k-mladi-bez-drog-a-alkoholu.html

Před projekcí

Úvodní aktivity v pracovních listech vytvářejí pro pedagoga prostor pro uvedení studentů do základních souvislostí a jejich přípravu na intenzivní a neočekávaný filmový zážitek. Filmové plakáty nám představují hlavní postavy filmu – členy chlapecké party. Zleva Balliho, Konniho, Addiho a Siggiho. Na druhém plakátu je akcentována síla přátelského svazku mezi Konnim (agresivním vůdcem party) a přemýšlivým Addim, který je hlavní postavou celého filmu. Smyslem rozpravy nad plakáty není docházet ke konkrétním zjištěním. Mělo by jít spíše o první otevření diskuze a nastínění témat, která jsou ve filmu prezentována.

Navazující aktivita se slepou mapou vytváří prostor pro představení základních fakt o Islandu, které mohou být pro vnímání filmu určující (viz přiložené články) nebo mohou vyvolat ve studentech zvídavost. Pro islandskou společnost je typická velká řada kuriózních pravidel, která vyplývají jednak z přírodních podmínek severského ostrova (sopečná činnost, zachovalá příroda), tak z toho, že je tato společnost poměrně malá a vyvíjí se od zbytku Evropy odděleně po celá staletí. V pracovních listech studentům předkládáme fenomén „výhradního tykání“. Další zajímavost spočívá v tom, že Islanďané v drtivě většině případů disponují pouze křestními jmény. Příjmení jsou konstruována jako *patronyma*, a nebo matronyma. V praxi to funguje tak,že díte má křestní jméno matky nebo otce, ke kterému se přidá son, v případě chlapce, nebo –dóttir. Na příkladu režiséra Guðmundsson, což znamená Guðmundův syn. Křestní jména jsou využívána dokonce i v oficiálních textech a odborných článcích. K patronymům se Islanďané uchylují zejména ve styku s dalšími národy, aby nemátli cizince absencí příjmení. Studenti by měli poznat Island na slepé mapě a být schopni pojmenovat a určit polohu dalších severských států.

METODICKÝ MATERIÁL PRO UČITELE

Po projekci: Kdy se příběh odehrává?

Bezprostředně po projekci by měli studenti dostat prostor pro vstřebání divákého zážitku. Z toho důvodu doporučujeme nezdůrazňovat hned od začátku „drsné stránky“ příběhu. Studenti by měli být schopni vypozorovat dobové zasazení filmu. Podle oblečení protagonistů není možné určit časový odstup. Ten se projevuje v technologiích prezentovaných v několika scénách filmu. Televizní reportéři používají drátové mikrofony (00:08:50), stolní počítač odkazuje k éře prvních PC s operačním systémem Windows 95 (00:44:41), a nakonec tlačítkový mobilní telefon (00:45:00). To dává odpovědi na otázky, proč není v partě vůbec přítomen fenomén chytrých telefonů, sociálních sítí atp. Nabízí se navazující otázky jako „dokážete si představit svůj život bez sociálních sítí“?

METODICKÝ MATERIÁL PRO UČITELE

O čem to vlastně bylo?

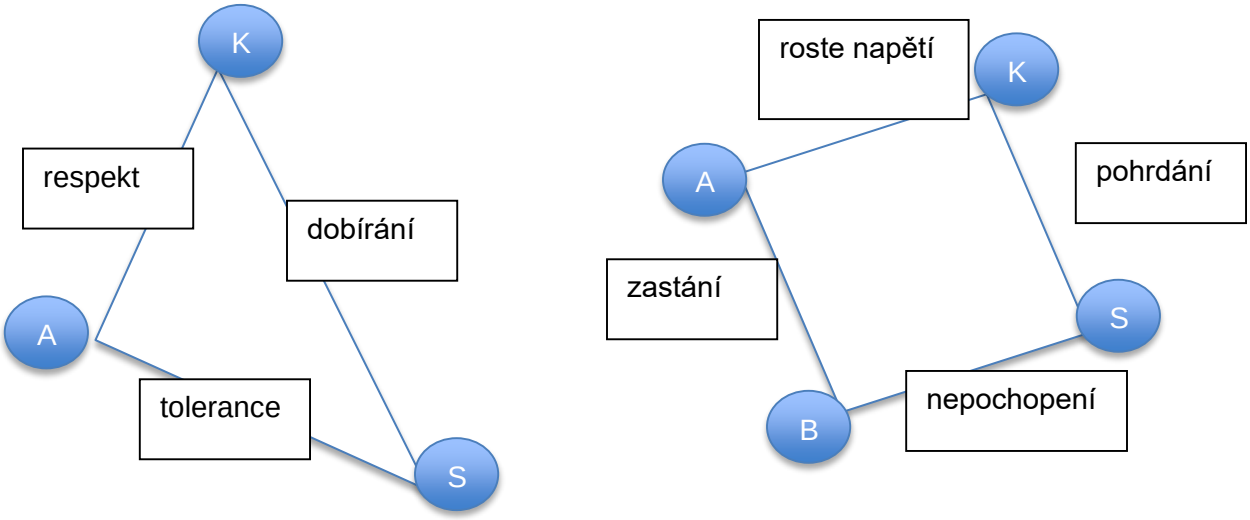
Po úvodním „rozehřátí“ a doznění diváckého zážitku doporučujeme přejít k tématům, která jsou ve filmu zpracována. V pracovních listech pro studenty předkládáme záměrně pouze jednoduché cvičení, které by je mělo vést k zamyšlení, které z témat je pro konstrukci celého filmu hlavní a která jsou vedlejší. Podle našeho závěru je ústředním tématem „kamarádství“ a různé formy přátelství, „parťáctví“, chcete-li. Odpovědi studentů se ale mohou lišit v návaznosti na to, jaké téma je nejvíce zasáhlo. Z toho důvodu zde neexistuje jediná správná odpověď. Pedagog by měl při vedení diskuze přihlížet ke své znalosti třídního kolektivu a v případě pečlivé přípravy může využít zhlédnutí filmu při řešení problémů, které jsou ve třídě přítomné (šikana, alkohol a drogy, dospívání). Pedagog by měl být také připraven na situaci, že někdo ze svěřených studentů zažívá obdobné těžkosti, jaké byly prezentovány ve filmu.

METODICKÝ MATERIÁL PRO UČITELE

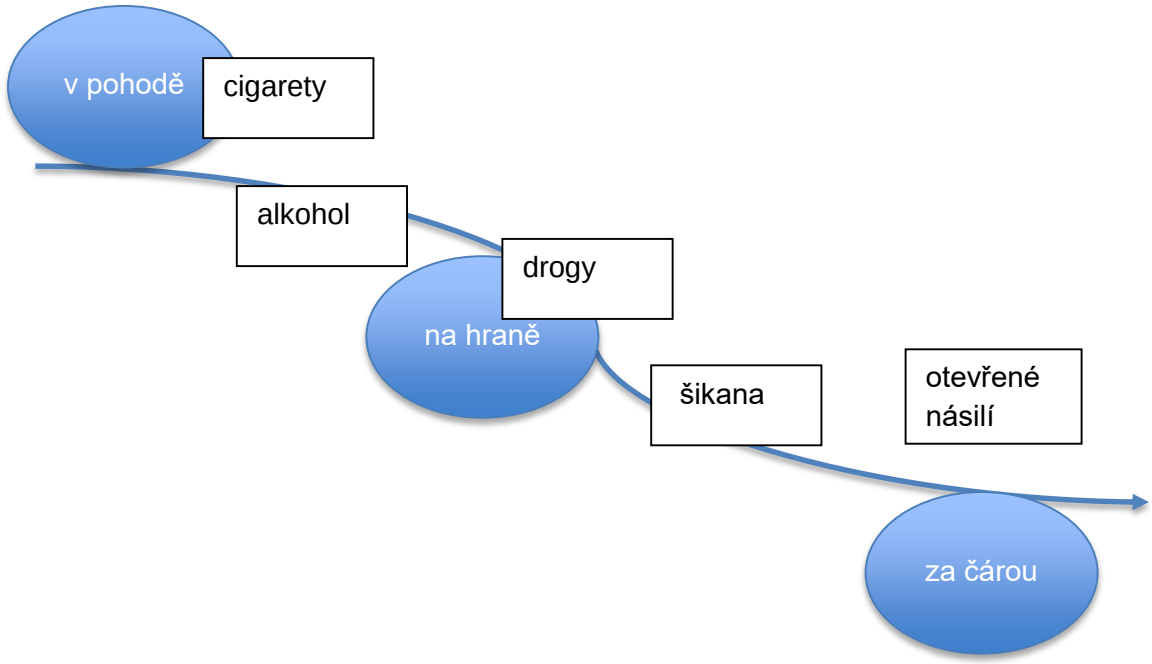
Role v partě

Na začátku filmu jsou součástí klučičí party Konni (K), Addi (A) a Siggi (S). Později se k nim přidává Balli (B). Každý z nich zastává v partě nějakou roli. Ve chvíli, kdy se ze tří členů parta rozroste na čtyři, promění se dynamika celé skupiny. Studenti mohou jednoduchou vizuální formou uvažovat o rolích v partě, vztahy mezi studenty a proměně sociální dynamiky ve chvíli, kdy do příběhu vstoupí Balli. Aktivitu mohou studenti realizovat samostatně, diskutovat ve dvojicích a následně lze různá řešení analyzovat na třídní tabuli tak, aby mezi sebou mohli studenti konfrontovat své názory. Níže přikládáme pouze ilustrativně vyplněné cvičení, které nelze považovat za jediné správné řešení.

Co už je moc, a co je ještě v pořádku…

V úvodu jsme prezentovali podobnosti v sociologických šetřeních mezi islandskou mládeží na přelomu milénia a mladými lidmi v České republice dnes. Předloženou aktivitu lze variovat v různých formách. Lze využít metod dramatické výchovy a rozehrát ji v prostoru třídy, kdy budou studenti na pomyslnou osu umisťovat sami sebe. „U tabule je oblast *v pohodě*, uprostřed třídy *na hraně*, vzadu pak *za čárou*; kam byste umístili sebe ve vztahu k cigaretám?“ Cvičení lze ale realizovat i formou vyplnění pracovního listu, a následně jej analyzovat společně na tabuli.

METODICKÝ MATERIÁL PRO UČITELE

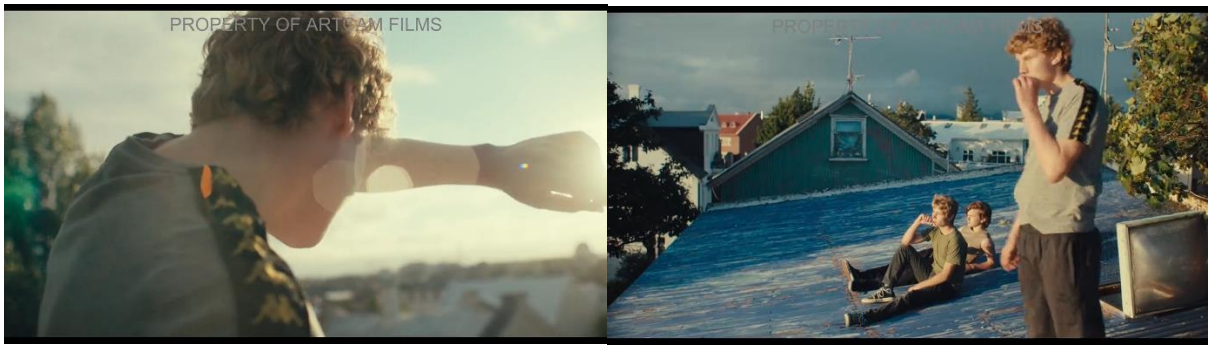
Film, to není pouze téma, příběh a postavy

Pro pedagogy se zájmem o hlubší orientaci v oblasti filmového rozboru můžeme doporučit z publikací dostupných v češtině „Rozbor filmu“ Radomíra D. Kokeše, a „Umění filmu“ od K. Thompson a D. Bordwella. Skvělým průvodcem může být také evropský filmově-výchovný projekt CinEd (www.cined.eu). Bylo by na škodu, pokud by se učitel v případě natolik stylově výrazného a zvládnutého filmu, jakým jsou „Krásné bytosti“, omezoval pouze na práci s tématem, postavami a příběhem. Velmi jednoduchou metodou intuitivního popisu záběru lze docílit toho, aby si studenti začali všímat i způsobu manipulace s dalšími výrazovými prostředky, které filmové dílo konstruují.

Rvačka na benzínce (00:16:05; 00:16:14) patří k vypjatým momentům filmu. Studenti by měli být schopni popsat, že je celá scéna natáčená ruční kamerou, aby byl akcentována vypjatost celé situace. Situaci odpovídají také tmavě modré barevné tóny, ve kterých je natáčená. Střih je rychlý, až zmatečný. Ve zvukové kulise dominují křiky, výrazný zvuk motorky, a celou scénu zakončuje Addiho „válečný pokřik“. Všechny tyto prvky vytvářejí podmanivou zvukovou atmosféru.

Naproti tomu scéna, ve které chlapci pokuřují na střeše Balliho domu se odehrává úplně v jiné atmosféře (00:32:28; 00:32:31). Čím to je, že na náš tak působí? Studenti by měli být schopni rozlišit barevnou paletu a přímé nasvícení postav, které je motivováno slunečním svitem. Dokážeme si ale představit, že pro zesílení tohoto efektu byly obličeje postav svíceny i uměle. Střihová skladba je mnohem pomalejší. Klidná. Ve zvukové složce slyšíme hrající si děti na ulici, skoro by se chtělo říci, že slyšíme „filmové ticho“, které je ale vždy vytvářeno skladbou vybraných ruchů.

METODICKÝ MATERIÁL PRO UČITELE

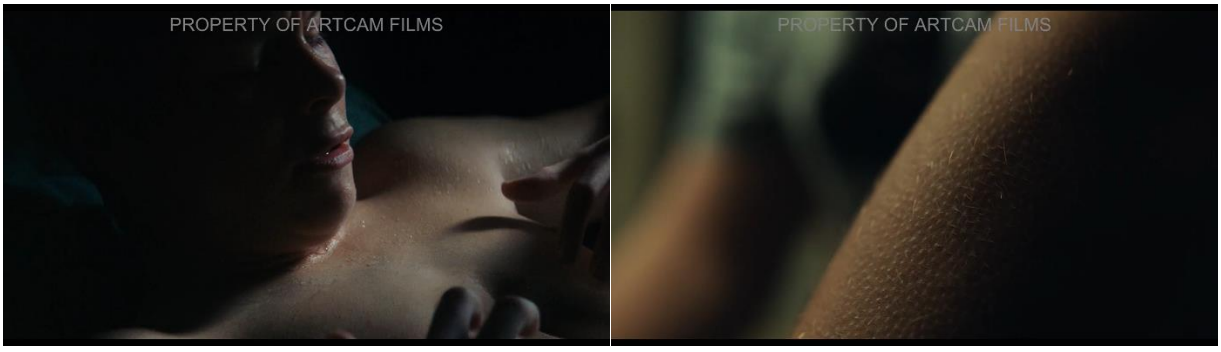
Magický realismus po islandsku

Za magický realismus je označován umělecký směr, který velkou měrou zpopularizoval ve své literární tvorbě spisovatel Gabriel García Márquez – zejména svým románem *Sto roků samoty*. Pro díla magického realismu je typické, že do reality vstupují nadpřirozené jevy. Divák se ale necítí jako při četbě fantasy nebo sci-fi. Nadpřirozeno se stává takřka uvěřitelným. Tento zvláštní jev vstupuje i do filmu *Krásné bytosti*. Addiho matka věří v nadpřirozeno – on je k tomu skeptický. Autorská stylizace filmu nabízí příležitost pro nalezení spojitostí mezi zdánlivě velmi vzdálenými oblastmi umělecké tvorby. V případě filmu *Krásné bytosti* se ale takový „oslí můstek" pro didaktický rozměr opravdu nabízí.

Snové momenty jsou ve filmu motivovány různým způsobem. Principy magického realismu nás vedou jako diváky k tomu, že si nemůžeme být zcela jisti tím, odkud se nadpřirozené jevy před našimi zraky vyjevují. Addiho matka vstupuje synovi do snů (00:54:03), které mají až mystickou či věšteckou povahu. V příběhu se dozvídáme, že matka určitými viděními sama disponuje. Další záběr nás vede k jinému čtení. Addi požil halucinogeny (01:03:55). Zničehonic může manipulovat krajinou. Je nám jasné, že je to způsobené jeho halucinacemi, ale konzumace drog nás znejistí při dalším čtení jeho vizí. Jsou tyto vize plodem „daru", a nebo pouhou psychózou z užívání drog?

V další dvojici záběrů si můžeme všimnout situací, kdy Addiho fantazie dostávají obrysy předtuch, které ho varují před „nájezdem" znepřátelené party (1:04:18), a upozorní ho na to, že je Konni znásilňován ve vedlejším pokoji (01:14:18).

Další dvojice záběrů pak opět vyvolává řadu otázek. Je stín, který Addi vidí za Balliho sestrou pouze drogovou halucinací, a nebo ho jeho senzitivní vnímání upozorňuje na auru, která ji obklopuje kvůli dlouhodobému zneužívání ze strany otčíma (01:00:31)?

Na tyto otázky nedává film jednoznačné odpovědi. Právě stylizace sahající po výrazových prostředcích magického realismu dělá z *Krásných bytostí* výjimečný umělecký film, který přesahuje hranice sociálního dramatu. Severské kinematografie patří v posledních dekádě ke světové špičce filmů pro děti a mládež. Jsou to filmy, které akcentují mnohdy velmi bolestivá témata, která však do období dospívání patří, a silný filmový zážitek, který je se studenty správně reflektován, může působit jako nástroj prevence nebo balzám na poznamenanou duši.